

ŽALIO PIENO IR PIENO PRODUKTŲ RINKOS 2019 M. III KETVIRČIO APŽVALGA

Žalio pieno kainų analizė

Dėl sezoniškumo, pasiūlos, paklausos tendencijų Lietuvoje pieno supirkimo kainos pasižymi dideliu svyravimu. Lietuvoje bazinių sudėties rodiklių žalio pieno vidutinė supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, sumažėjo 4,50 proc. (iki 221,75 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. III ketvirčiu, ji buvo 1,59 proc. mažesnė.

Šių metų III ketvirtį Lietuvoje bazinių sudėties rodiklių vidutinė žalio pieno supirkimo kaina iš šalies ūkininkų ir šeimos ūkių buvo 211,48 EUR/t – 3,69 proc. mažesnė nei 2019 m. II ketvirtį ir 0,33 proc. mažesnė nei 2018 m. III ketvirtį. Lietuvos pieno supirkėjai šių metų III ketvirtį šalies žemės ūkio bendrovėms ir įmonėms vidutiniškai už 1 t minėto pieno mokėjo 249,95 EUR ir tai 4,04 proc. mažiau nei 2019 m. II ketvirtį bei 5,36 proc. mažiau nei 2018 m. III ketvirtį.

Lietuvoje žalio natūralaus riebumo pieno vidutinė supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų 2019 m. III ketvirtį buvo 265,73 EUR/t – 5,35 proc. mažesnė nei 2019 m. II ketvirtį, bet vos 0,25 proc. didesnė nei 2018 m. III ketvirtį. 2019 m. sausio–rugsėjo mėn. Lietuvoje žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų buvo didžiausia vasario mėn. (sieki 306,43 EUR/t), kovo–liepos mėn. ji mažėjo, tačiau nuo rugpjūčio mėn. pradėjo didėti ir rugsėjo mėn. siekė 274,97 EUR/t. Šių metų sausio–rugsėjo mėn., palyginti su praėjusių metų atitinkamais mėnesiais, žalio natūralaus riebumo pieno vidutinės supirkimo kainos didžiausias teigiamas pokytis buvo balandžio mėn. (+12,21 proc.), o didžiausias neigiamas pokytis – liepos mėn. (-17,22 proc.). Dėl sezoniškumo, tikėtina, kad pieno supirkimo kainos turėtų šiek tiek padidėti.

2019 m. III ketvirtį, palyginti su II ketvirčiu, Europos Sąjungos (toliau – ES) vidutinė žalio pieno supirkimo kaina sumažėjo 0,65 proc. (iki 336,40 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. III ketvirčiu – 0,41 proc. Minėtos kainos mažėjimas šiais metais buvo stebimas I pusmetį, vėliau, nuo liepos mėn., ji pradėjo didėti ir pagal preliminarinius Europos Komisijos (toliau – EK) duomenis, rugsėjo mėn. turėtų siekti 337,80 EUR/t. Didžiausia ES vidutinė supirkimo kaina šių metų I–III ketvirčio laikotarpiais buvo sausio mėn. (siekusi 350,20 EUR/t), o mažiausia – birželio mėn. (siekusi 334,20 EUR/t). Šių metų III ketvirtį Lietuvoje vidutinė žalio pieno supirkimo kaina tarp ES šalių buvo ne tik kad mažiausia, bet ir, palyginti su II ketvirčiu, ji labiausiai sumažėjo (1 lentelė). Dar šių metų sausio–balandžio mėn. Lietuvos vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno kaina buvo didesnė nei Latvijos, Portugalijos ir Bulgarijos, bet gegužės–rugsėjo mėn. ji buvo pati mažiausia tarp ES valstybių. Pagal preliminarinius EK duomenis, net Rumunijoje, kuri užima priešpaskutinę vietą tarp ES valstybėse mokamų vidutinių pieno supirkimo kainų, rugsėji pieno supirkimo kaina buvo apie 4,05 proc. didesnė (sieki 284,9 EUR/t) nei Lietuvoje. Po Rumunijos seka Latvija, kurioje, pagal preliminarinius EK duomenis, pieno gamintojams rugsėjo mėn. buvo mokama vidutiniškai 285,0 EUR/t – 4,09 proc. daugiau nei Lietuvoje. Atotrūkis tarp Lietuvos ir kaimyninių šalių žalio pieno supirkimo

kainų didėja toliau. Jei šių metų I ketvirtį Lietuvos minėto pieno vidutinė supirkimo kaina buvo 1,09 proc. didesnė nei Latvijos, 5,44 proc. mažesnė nei Lenkijos ir 3,65 proc. mažesnė nei Estijos, tai III ketvirtį Lietuvos vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina buvo 6,40 proc. mažesnė nei Latvijoje, 12,35 proc. mažesnė nei Lenkijoje ir 11,65 proc. mažesnė nei Estijoje mokėta pieno supirkimo kaina.

1 lentelė. Vidutinės žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos* ES, EUR/100 kg (be PVM)

ES šalys	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis ¹	Lyginant 2019 m. III ir II ketvirčius	Lyginant 2019 m. III ir 2018 m. III ketvirčius
Lietuva	26,56	31,27	30,61	28,22	26,62	-5,67	0,23
Latvija	28,19	29,66	30,28	29,38	28,44	-3,20	0,89
Lenkija	30,90	32,87	32,37	31,43	30,37	-3,37	-1,72
Estija	30,71	32,07	31,77	31,09	30,13	-3,09	-1,89
Belgija	31,91	35,45	33,72	32,36	32,01	-1,08	0,31
Bulgarija	29,49	30,52	30,88	29,71	29,77	0,20	0,95
Čekija	31,31	33,62	34,35	33,37	32,48	-2,67	3,74
Danija	37,42	37,61	34,17	34,15	34,17	0,06	-8,69
Vokietija	34,15	36,75	35,17	33,90	32,98	-2,71	-3,43
Airija	34,06	38,23	33,76	31,69	31,71	0,06	-6,90
Graikija	39,65	39,20	38,68	38,06	37,94	-0,32	-4,31
Ispanija	30,52	31,97	31,91	31,46	31,26	-0,64	2,42
Prancūzija	34,77	36,48	35,14	34,83	36,04	3,47	3,65
Kroatija	32,27	33,96	33,66	33,02	32,68	-1,03	1,27
Italija	35,32	37,03	39,49	39,08	39,44	0,92	11,66
Kipras	56,73	57,61	58,04	57,18	56,95	-0,40	0,39
Liuksemburgas	32,66	36,29	34,52	33,60	33,26	-1,01	1,84
Vengrija	28,35	30,21	31,33	30,43	29,86	-1,87	5,33
Malta	52,81	50,89	47,29	46,79	51,25	9,53	-2,95
Olandija	36,17	37,50	36,42	35,67	35,00	-1,88	-3,23
Austrija	35,63	38,58	37,97	37,21	35,81	-3,76	0,51
Portugalija	29,96	31,58	31,12	30,36	30,20	-0,53	0,80
Rumunija	28,76	31,38	31,29	29,07	28,63	-1,51	-0,45
Slovėnija	30,21	32,10	32,34	32,04	31,96	-0,25	5,79
Slovakija	31,10	32,84	33,02	32,46	31,57	-2,74	1,51
Suomija	36,49	38,57	37,94	37,08	37,39	0,84	2,47
Švedija	33,67	37,41	35,39	34,49	33,62	-2,52	-0,15
Jungtinė Karalystė	32,88	34,10	32,60	31,19	31,22	0,10	-5,05
Vidutinė ES	33,78	35,81	34,77	33,86	33,64	-0,65	-0,41

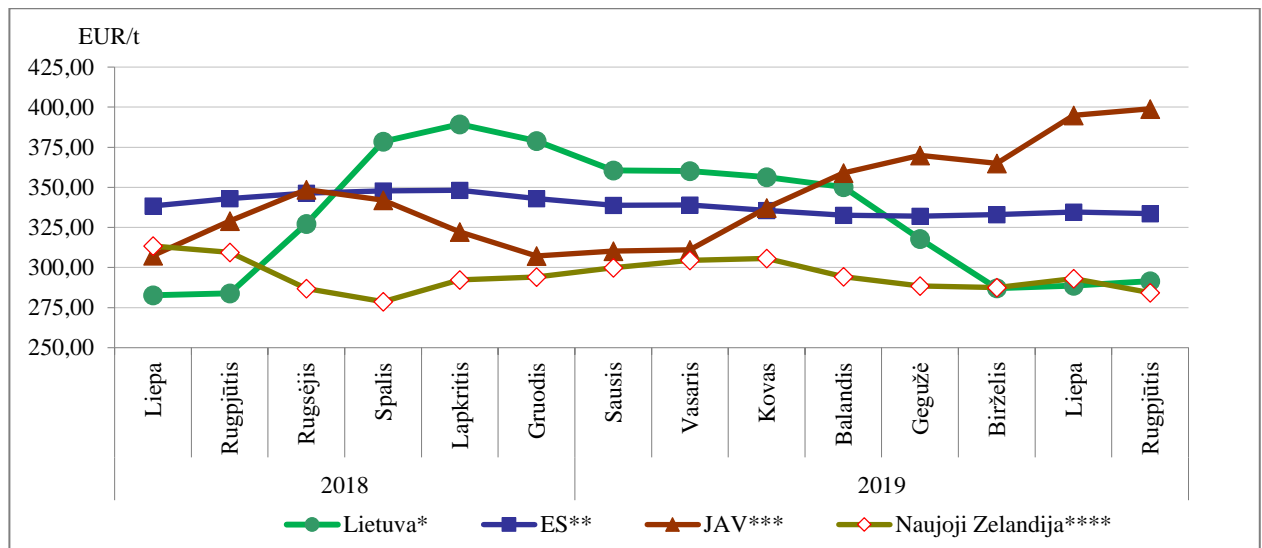
¹ – duomenys yra preliminarūs, išskyrus Lietuvos; * – kainos skelbiamos pagal Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2017/1185 (2017 m. balandžio 20 d.).

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), EK

Dėl žemų pieno supirkimo kainų, pastaraisiais metais nepalankių klimato sąlygų, augančių gamtosauginių reikalavimų, vis daugiau pieno ūkių palieka rinką. ŽŪIKVC PAIS duomenimis, Lietuvoje 2019 m. spalio 1 d. gamintojų, pardavusių pieną supirkėjams, skaičius siekė 20,09 tūkst. ir tai 11,43 proc. mažiau nei 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu, o minėtuose ūkiuose laikomų karvių skaičius bei parduoto pieno kiekis sumažėjo atitinkamai 5,07 proc. (iki 226,01 tūkst.) bei 1,10 proc. (iki 1 026,86 tūkst. t). Analizuojamu laikotarpiu labiausiai sumažėjo gamintojų, laikančių 1–5 karves (-12,55 proc., iki 13,65 tūkst.) bei gamintojų, laikančių 6–14 karvių (-11,58 proc., iki 3,45 tūkst.), o karvių skaičius minėtuose ūkiuose sumažėjo atitinkamai 13,41 proc. (iki 28,43 tūkst.) ir 10,94 proc. (iki 30,01 tūkst.).

Pieninių karvių skaičius mažėjo ne tik Lietuvoje, bet kitose ES valstybėse. Vokietijos „Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH“ duomenimis, šių metų birželio 1 d. ES šalyse buvo laikoma apie 20,70 mln. pieninių karvių – 1,5 proc. mažiau nei 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu. Tokiose ES šalyse, kaip Vokietija, pieninių karvių skaičius sumažėjo 2,4 proc. (iki 4,07 mln.), Prancūzijoje – 1,2 proc. (iki 3,47 mln.), Lenkijoje – 0,5 proc. (iki 2,22 mln.), o Italijoje – 3,4 proc. (iki 1,84 mln.). Žalio pieno supirkimo kaina labai priklauso ir nuo pieno ūkio dydžio. ŽŪM duomenimis, šių metų III ketvirtį stambiausios Lietuvos pieno perdirbimo ir kai kurios pieno supirkimo įmonės stambiams pieno gamintojams, parduodantiems daugiau kaip 40 t pieno per mėnesį, už žalio natūralaus riebumo pieną vidutiniškai mokėjo po 304,70 EUR/t – 4,98 proc. mažiau nei II ketvirtį bei 2,41 proc. mažiau nei 2018 m. III ketvirtį. 2019 m. III ketvirtį minėta kaina buvo 14,67 proc. didesnė už šalies vidutinę žalio natūralaus riebumo kainą analizuojamu laikotarpiu, o 2018 m. III ketvirtį – 17,79 proc. didesnė. Stambiesiems Lietuvos pieno ūkiams mokėtos vidutinės pieno supirkimo kainos šių metų sausio–balandžio mėn. viršijo didžiųjų ES pieninių stambiams pieno tiekėjams mokėtas vidutines pieno supirkimo kainas, o gegužės–rugpjūčio mėn. minėta kaina jau buvo mažesnė (1 pav.).

Šių metų spalio mėn. antroje pusėje (2019 10 15) vykęs Naujosios Zelandijos kooperatyvo „Fonterra“ valdomos pieno produktų prekybos sistemos „Global Dairy Trade“ (toliau – GDT) aukcionas pateikė pieno rinkai neblogų žinių: naujausia GDT indekso reikšmė padidėjo 0,5 proc. (iki 1 015 punktų) ir šis indeksas didėja jau trečią kartą iš eilės, tačiau ne taip sparčiai kaip rugsėjo mėn. Minėtoje prekybos sesijoje sviestas atpigo 0,4 proc., Cheddar sūris – 2,2 proc., nenugriebto pieno miltelių kaina nekito, o nugriebto pieno milteliai ir kazeinas pabrango atitinkamai 2,4 proc. ir 3,6 proc.

Pastaba: * – stambiausių Lietuvos pieno perdirbimo ir kai kurių pieno supirkimo įmonių mokėta pieno supirkimo kaina, kai pienas buvo pirktas iš stambių pieno gamintojų, parduodančių daugiau kaip 40 t pieno per mėnesį. Bendras bakterinis užterštumas mažesnis kaip 25 tūkst./ml, somatinių ląstelių skaičius mažesnis kaip 250 tūkst./ml ir metinis pristatomas kiekis – 1000 tonų; ** ES (didžiųjų pieninių vidutinė kaina (aritmetinis vidurkis), *** JAV (remiantis USDA pranešimu), **** Naujoji Zelandija (remiantis *Fonterra* prognozėmis).

1 pav. Pieno (standartinio 4,20 proc. riebumo ir 3,40 proc. baltymingumo) supirkimo kainos Lietuvoje, ES, JAV ir Naujojoje Zelandijoje, EUR/t (be PVM)

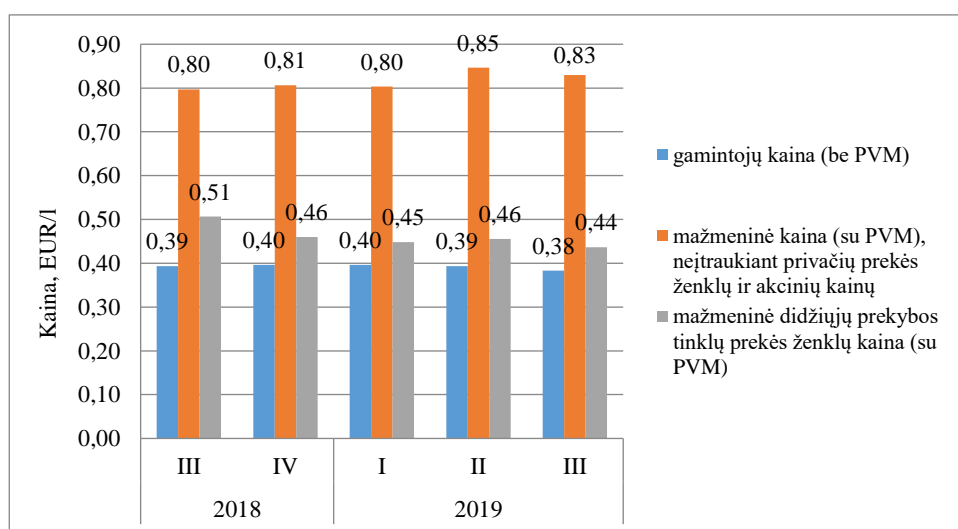
Šaltiniai: ŽŪM, LTO International Milk Price Comparison at www.milkprices.nl

Situacija pieno rinkoje nėra aiški. Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos duomenimis, pieno gaminių kainų indeksas 2019 m. rugsėjo mėn. sudarė 193,4 punktus. Palyginti su rugpjūčio mėn., minėtas indeksas sumažėjo apie 0,57 proc., o, palyginti su 2018 m. rugsėjo mėn., padidėjo apie 1,27 proc. Pieno gaminių kainų indekso sumažėjimui labiausiai įtakos turėjo sumažėjusios sūrių ir sviesto kainos dėl augančio minėtų gaminių eksporto, daugiausia iš Naujosios Zelandijos, kur žalio pieno gamyba artėja prie augimo piko. Situaciją pasaulinėje pieno rinkoje gali apsunkinti ne tik mažėjančios kai kurių pieno gaminių kainos ES rinkoje, bet ir prekybos karas tarp JAV ir Kinijos, pasaulio ekonomikos lėtėjimas, „Brexit“ baigties neapibrėžtumas, o taip pat ir JAV muitų įvedimas ES žemės ūkio produktams, kuris gali sumažinti arba visiškai sustabdyti pieno gaminių eksportą iš ES į JAV. Užsivėrus JAV rinkai, šalys stengsis pieno gaminius parduoti ES vidaus ar kitų šalių rinkose, kurių galimybės importuoti pieno gaminius iš ES yra ribotos, mažins jų gamybą, arba gamins į sandėlius (didins atsargas sandėliuose), koreguos gaminamų pieno gaminių asortimentą. Todėl tikėtina, kad tokia susiklosčiusi situacija, kai ES rinkoje pasiliks neparduoti dideli pieno gaminių kiekiai ir ypač gamybos procese imlūs pieno žaliavai (pavyzdžiui, sūriai ir sviestas), turės neigiamos įtakos žalio pieno supirkimo kainai.

PIENO PRODUKTŲ KAINŲ TENDENCIJOS

Geriamojo pieno kainų tendencijos

2019 m. III ketvirtį, palyginti su II ketvirčiu, geriamojo pieno, pasterizuoto, 2,5 proc. riebumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina), neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, sumažėjo 2,35 proc. (iki 0,83 EUR/l) (2 pav.). Naujaisiais 2019 m. 42 sav. (10 14–20) duomenimis, minėto pieno mažmeninė kaina, neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, buvo 0,83 EUR/l ir nekito nuo 18 sav. (04 29–05 05). Analizuojamą laikotarpį didžiųjų prekybos tinklų (toliau – DPT) prekės ženklų geriamojo pieno mažmeninė kaina sumažėjo 4,35 proc. (iki 0,44 EUR/l). Tikėtina, kad artimiausiu metu geriamojo pieno mažmeninė kaina turėtų išlikti stabili.

2 pav. Geriamojo pieno, pasterizuoto, 2,5 proc. riebumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, kainų tendencijos

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, geriamojo pieno mažmeninės kainos Lenkijoje ir Vokietijoje didėjo, atitinkamai 1,72 proc. ir 1,54 proc. (2 lentelė). 2019 m. 36 sav. (09 02–08), palyginti su 23 sav. (06 03–09), 3,5 proc. riebumo geriamojo pieno mažmeninės kainos Vilniuje, Rygoje ir Prahoje didėjo, o Budapešte šiek tiek sumažėjo (3 lentelė).

Lietuvoje analizuojamą laikotarpį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, 2,5 proc. riebumo geriamojo pieno, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, vidutinė didmeninė gamintojo pardavimo kaina (be PVM) (toliau – didmeninė kaina) šiek tiek sumažėjo ir siekė 0,38 EUR/l (2 lentelė). Estijoje ir Lenkijoje geriamojo pieno didmeninės kainos išliko tokios pačios kaip ir 2019 m. II ketvirtį. Artimiausiu metu geriamojo pieno didmeninės kainos turėtų išlikti stabilios.

2 lentelė. Vidutinės geriamojo pieno pardavimo kainos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	Lyginant 2019 m. III ir II ketvirčius	Lyginant 2019 m. III ir 2018 m. III ketvirčius
<i>Geriamasis pienas (mažmeninės kainos, su PVM), EUR/l</i>							
Lietuva (2,5 proc. rieב., plastikiniame maišelyje)	0,79	0,81	0,80	0,85	0,83	-2,35	3,75
Latvija ¹	0,91	0,91	0,88	0,88	...	-	-
Lenkija (2,0–2,5 proc. rieב.)	0,58	0,58	0,58	0,58	0,59	1,72	1,72
Vokietija (1,5 proc. rieב., tetrapake)	0,63	0,64	0,65	0,65	0,66	1,54	4,76
<i>Geriamasis pienas (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva (2,5 proc. rieב., plastikiniame maišelyje), EUR/l	0,39	0,40	0,40	0,39	0,38	-2,56	-2,56
Estija (2,5 proc. rieב., išfasuotas į plėvelės fasuotes), EUR/l	0,39	0,40	0,39	0,39	0,39	0,00	0,00
Lenkija (2,0 proc. rieב.), EUR/kg	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41	0,00	0,00

¹nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), AMI, Centrala statistikas parvalde, Główny Urząd Statystyczny

3 lentelė. Vidutinės mažmeninės geriamojo pieno (3,5 proc. rieב.) kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 36 sav.–2019 m. 36 sav., EUR/l

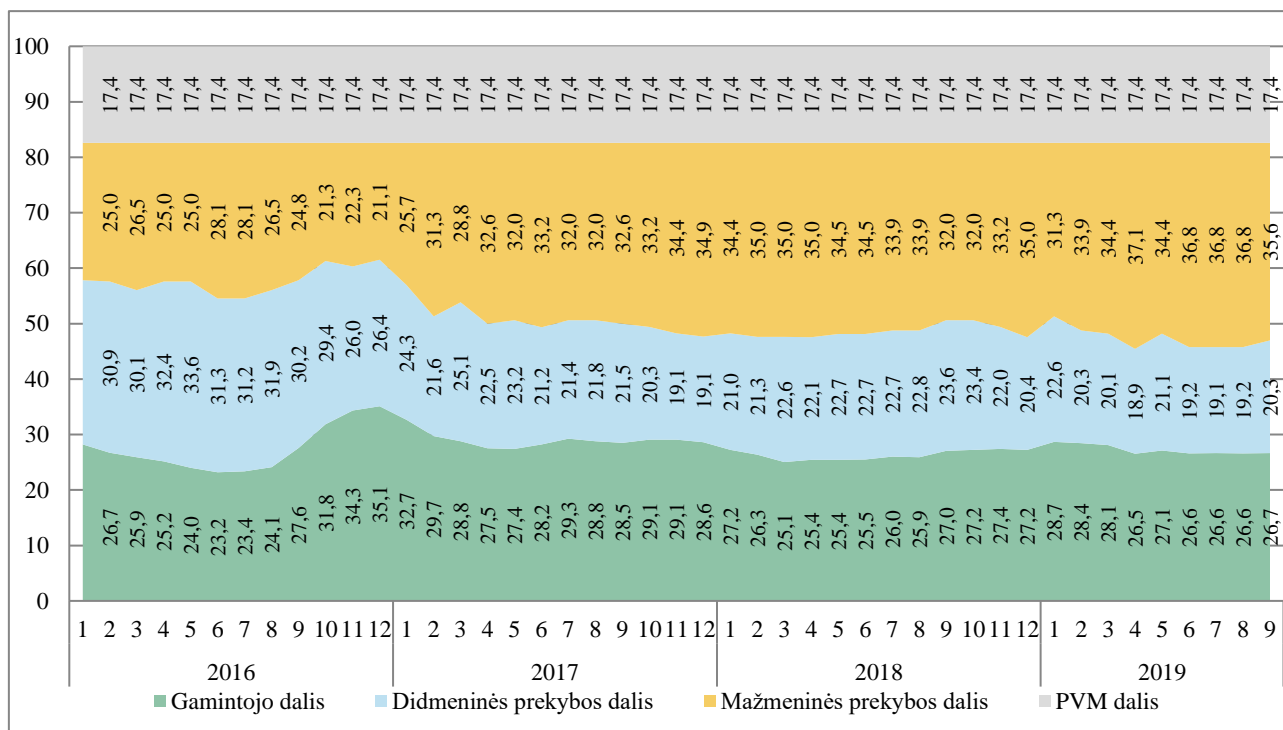
	2018		2019			Pokytis, proc.	
	36 sav. (09 03–09)	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 23 sav.	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 2018 m. 36 sav.
Vilnius	0,96	0,96	0,96	0,95	0,95	0,00	-1,04
Praha	0,72	0,73	0,79	0,71	0,77	8,45	6,94
Budapeštas	0,87	0,89	0,83	0,79	0,78	-1,27	-10,34
Ryga	...	1,15	1,19	1,22	1,22	0,00	-

... – nėra duomenų. Pastaba: maisto produktų mažmeninės kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą, išreiškiant eurais.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Lietuvos didžiuosiuose prekybos tinkluose parduoto geriamojo pieno (2,5 proc. rieבumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes) vidutinės mažmeninės kainos, neįtraukiant DPT privačių prekių ženklų ir akcinių kainų, procentinėje struktūroje 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, sumažėjo gamintojo ir didmeninės prekybos dalys, atitinkamai 0,09 proc. punktu (iki 26,64

proc.) ir 0,19 proc. punktu (iki 19,54 proc.), o mažmeninės prekybos dalis padidėjo 0,27 proc. Punktu (iki 36,42 proc.). Analizuojant kelerių metų tendencijas, didžiausi pokyčiai buvo stebimi gamintojo ir mažmeninės prekybos dalių: gamintojo dalis tendencingai mažėjo, o mažmeninės prekybos dalis didėjo (3 pav.).

Pastaba: į vidutinės mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekės ženklų ir akcinės kainos.

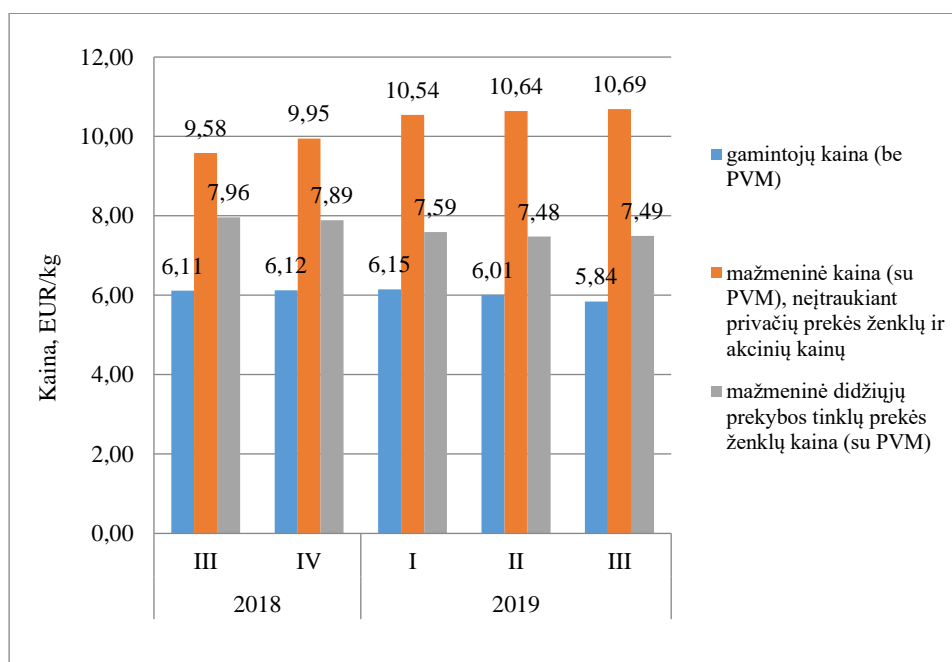
3 pav. Geriamojo pieno (2,5 proc. riebumo, 0,9–1 l plėvelės pakuotėje) mažmeninės kainos struktūra 2016–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Sviesto (82 proc. riebumo) kainų tendencijos

Įprastai sviesto kainos Lietuvoje atspindi Europos ir pasaulio tendencijas, tačiau paskutiniu metu sviesto kainos Lietuvoje rodo priešingą tendenciją. Nors Europoje ir pasaulyje sviesto kainos tendencingai mažėja, Lietuvoje jos išlieka gana aukštos. Tai ypač pastebima mažmeninėje rinkoje, kurioje sviesto kainos yra net didesnės nei praėjusiais metais, kai sviesto kainų pakilimas buvo pagrįstas dėl didžiulės pasaulinės sviesto paklausos ir iškilusių sviesto kainų.

2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, sviesto (82 proc. riebumo, išfasuoto po 170–200 g), vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina), neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, padidėjo 0,47 proc. (iki 10,69 EUR/kg) (4 pav.), o, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, padidėjo 11,59 proc. Tai yra aukščiausia mažmeninė sviesto kaina nuo 2016 m. Naujausiais 2019 m. 42 sav. (10 14–20) duomenimis, sviesto mažmeninė kaina buvo 10,71 EUR/kg. DPT prekės ženklų sviesto mažmeninė kaina šių metų III ketvirtį padidėjo 0,13 proc. (iki 7,49 EUR/kg).

4 pav. Sviesto (82 proc. riebumo), išfasuoto po 170–200 g į folijos fasuotes, kainų tendencijos
Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

2019 m. III ketvirtį sviesto mažmeninės kainos Lenkijoje ir Vokietijoje buvo žymiai mažesnės nei 2019 m. II ketvirtį, atitinkamai 4,62 proc. ir 9,11 proc., o, palyginti su 2018 m. III ketvirčiu, sumažėjo atitinkamai 14,51 proc. ir 27,06 proc. (4 lentelė). Sviesto kainų mažėjimas taip pat buvo stebimas Prahoje, Rygoje ir Budapešte, kur 82 proc. riebus sviesto mažmeninės kainos 2019 m. 36 sav. (09 02–08), palyginti su 23 sav. (06 03–09), sumažėjo atitinkamai 6,04 proc., 4,76 proc. ir 1,32 proc. Nagrinėjamu laikotarpiu Vilniuje minėto sviesto mažmeninės kainos išliko stabilios, tačiau, priešingai nei Prahoje ir Budapešte, kuriuose sviesto mažmeninės kainos buvo mažesnės nei 2018 m. 36 sav., Vilniuje jos buvo 7 proc. didesnės (5 lentelė).

4 lentelė. Vidutinės sviesto pardavimo kainos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse, EUR/kg

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	Lyginant 2019 m. III ir II ketvirčius	Lyginant 2019 m. III ir 2018 m. III ketvirčius
<i>Sviestas (82 proc. riebus) (mažmeninės kainos, su PVM)</i>							
Lietuva (170–200 g, įpakotas į pergamentinį ar laminuotą popierių)	9,58	9,93	10,54	10,64	10,69	0,47	11,59
Latvija ¹	11,03	11,22	10,92	10,82	...	-	-
Lenkija	7,72	7,68	7,36	6,92	6,60	-4,62	-14,51
Vokietija	7,39	6,94	6,56	5,93	5,39	-9,11	-27,06

4 lentelės tęsinys

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	Lyginant 2019 m. III ir II ketvirčius	Lyginant 2019 m. III ir 2018 m. III ketvirčius
<i>Sviestas (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva (200 g, įpakuotas į pergamentinį ar laminuotą popierių))	6,11	6,12	6,15	6,01	5,84	-2,83	-4,42
Latvija (82 proc. riebumo, luitais)	5,52	5,72	5,35	5,15	4,99	-3,11	-9,60
Lenkija (fasuotas)	5,65	5,10	4,53	4,24	3,97	-6,37	-29,73
Lenkija (luitais)	5,25	4,61	4,14	3,90	3,56	-8,72	-32,19
Estija (80–85 proc. riebumo, fasuotas)	6,16	5,96	5,70	5,56	5,61	0,90	-8,93
Vokietija (82 proc. riebumo, fasuotas)	5,55	4,81	4,37	3,90	3,54	-9,23	-36,22
Vokietija (82 proc. riebumo, luitais)	5,53	4,54	4,29	4,03	3,63	-9,93	-34,36
Vidutinė ES	5,52	4,65	4,33	4,11	3,70	-9,98	-32,97

¹ nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), AMI, Centrala statistikas parvalde, Główny Urząd Statystyczny

5 lentelė. Vidutinės mažmeninės 82 proc. riebumo sviesto pardavimo kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 23 sav.–2019 m. 23 sav., EUR/kg

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	36 sav. (09 03–09)	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 23 sav.	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 2018 m. 36 sav.
Vilnius	10,00	9,35	10,70	10,70	10,70	0,00	7,00
Praha	8,25	7,70	8,55	7,45	7,00	-6,04	-15,15
Budapeštas	11,29	11,60	12,15	11,35	11,20	-1,32	-0,80
Ryga	...	9,10	9,10	9,45	9,00	-4,76	-

... – nėra duomenų. Pastaba: maisto produktų mažmeninė kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

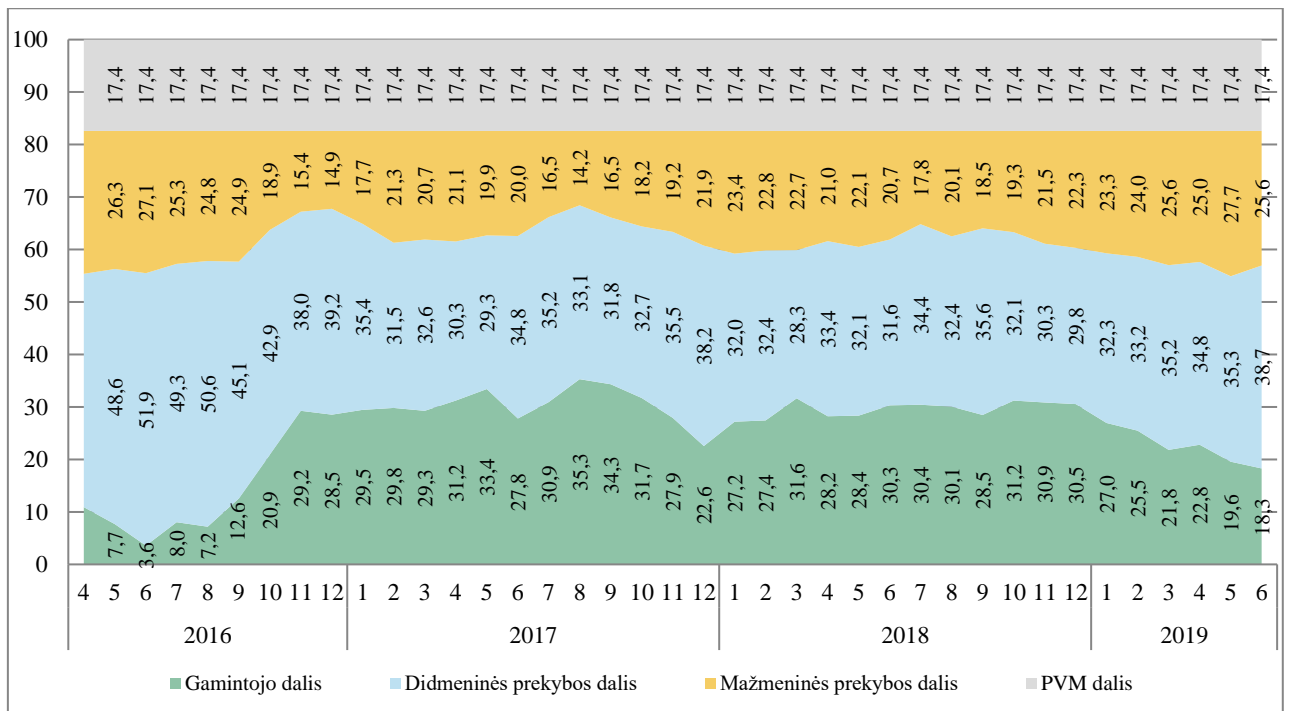
Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu vidutinė didmeninė (gamintojo) sviesto (82 proc. riebus, išfasuoto po 200 g), kaina (be PVM) buvo 2,83 proc. mažesnė nei 2019 m. II ketvirtį, o, palyginti su 2018 m. III ketvirčiu, ji sumažėjo 4,42 proc., iki 5,84 EUR/kg. Didmeninių sviesto kainų mažėjimui įtakos galėjo turėti Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse sandėliuojami dideli sviesto atsargų kiekiai. ŽŪIKVC (LŽŪMPRI) duomenimis, šių metų rugsėjo mėn. sviesto, kurio riebumas ne didesnis kaip 85 proc. masės (įskaitant išrūgų sviestą), likučiai Lietuvos perdirbimo įmonėse buvo 3,97 tūkst. t ir buvo 12,47 proc. mažesni nei 2019 m. birželio mėn., o, palyginti su praėjusių metų rugsėjo mėn., minėto sviesto likučiai išaugo 2,25 karto. Sviesto likučių sumažėjimui sandėliuose įtakos turėjo šių metų III ketvirtį padidėjęs sviesto eksportas, kuris, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu į kitas ES valstybes išaugo 6,7 karto (iki 0,67 tūkst. t), o į trečiąsias šalis – 5,20 karto (iki 0,59 tūkst. t). Šių metų III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, minėtas sviestas atpigo: Lietuvos rinkoje – 9,54 proc. (iki 4,39 EUR/kg), ES valstybėse – 14,88 proc. (iki 4,16 EUR/kg), trečiojoje šalyje – 23,40 proc. (iki 3,90 EUR/kg).

Didmeninių sviesto kainų mažėjimas šių metų III ketvirtį, palyginti su II ketvirčiu, taip pat buvo stebimas Lenkijoje ir kitose ES valstybėse (4 lentelė). Pastaruosius kelerius metus aukštos sviesto kainos buvo viena varomųjų pieno pramonės jėgų, tačiau nuo metų pradžios jos nuolat mažėjo. EK duomenimis šių metų sausio mėn. didmeninė sviesto (įvairiose pakuotėse) kaina (be PVM) buvo 4,34 Eur/kg, tačiau šių metų rugpjūčio mėn. minėto sviesto kaina pasiekė mažiausią savo vertę t.y., 3,62 EUR/kg. Tokios žemos sviesto kainos prieš tai buvo stebimos tik 2016 m. Svarbu paminėti, kad šių metų rugsėjo mėn. sviesto kaina šiek tiek padidėjo iki 3,69 EUR/kg. Mažas sviesto kainas lėmė didžiulė pasaulinė sviesto pasiūla. Artimiausiu metu tikėtina, kad didmeninės sviesto kainos išsilaikys žemos. Per paskutinę (2019 m. spalio 15 d.) Naujosios Zelandijos kooperatyvui „Fonterra“ priklausančią GDT prekybos aikštelę sviesto kaina nuo prieš tai buvusios sesijos atpigo 0,4 proc.

Tikėtina, kad dėl sezoniškumo, situacijos kitų šalių rinkose ir sviesto didmeninių kainų mažėjimo tendencijos Lietuvos ir ES rinkose, artimiausiu metu tiek didmeninės tiek mažmeninės sviesto kainos turėtų stabilizuotis su nedidele mažėjimo tendencija.

Lietuvos DPT vidutinės sviesto (82 proc. riebumo, pergamentinio ar laminuoto popieriaus 170–200g pakuotėje) mažmeninės pardavimo kainos, neįtraukiant privačių prekių ženklų ir akcinių kainų, struktūroje 2019 m. III ketvirtį, palyginti su II ketvirčiu, gamintojo dalis sumažėjo 5,23 proc. punktu (iki 14,99 proc.), o didmeninės ir mažmeninės prekybos dalys padidėjo, atitinkamai 3,42 proc. punktu (iki 39,69 proc.) ir 1,81 proc. punktu (iki 27,92 proc.) (5 pav.). Palyginti su 2018 m. III ketvirčiu, gamintojo dalis sumažėjo labiausiai – 14,66 proc. punktu. Tai susiję su ženkliai išaugusiomis nugriebto pieno miltelių kainomis, kurios nesant duomenų apie nugriebto pieno, susidarančio gamybos metu, kainas apskaičiuojamos pagal nugriebto pieno miltelių kainą.

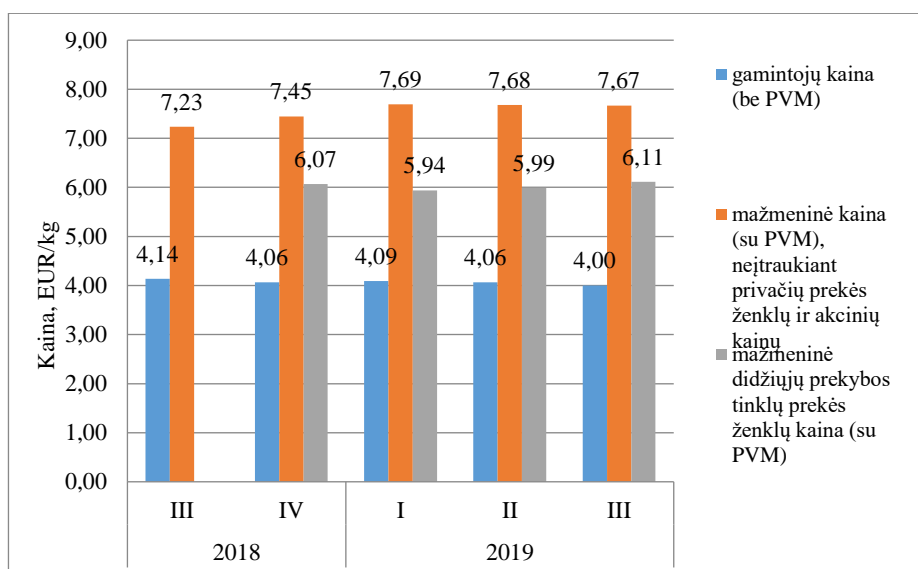
Pastaba: į vidutinės mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekės ženklų ir akcinės kainos.

5 pav. Sviesto (82 proc. riebumo, pergamentinio ar laminuoto popieriaus 170–200 g pakuotėje) mažmeninės kainos struktūra 2016–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

***Tilsit* ir kitų fermentinių sūrių kainų tendencijos**

2019 m. III ketvirtį Lietuvos pieno perdirbimo įmonės Lietuvos rinkoje pardavė 1,07 tūkst. t *Tilsit* sūrių – 14,40 proc. daugiau nei 2019 m. II ketvirtį ir 9,29 proc. daugiau nei 2018 m. III ketvirtį. Analizuojamu laikotarpiu *Tilsit* sūrių kaina mažmeninėje rinkoje išliko gana stabili su nedidele mažėjimo tendencija ir siekė 7,67 EUR/kg (6 pav.). Naujausiais 42 sav. (10 14–20) duomenimis, *Tilsit* sūrių vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina) Lietuvos DPT parduotuvėse buvo 7,64 EUR/kg. DPT privačių prekės ženklų *Tilsit* sūrių mažmeninės kainos, priešingai nei gamintojų prekės ženklų sūrių kainos, padidėjo 2,00 proc. (iki 6,11 EUR/kg).

6 pav. Tilsit sūrių kainų tendencijos

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Nagrinėjamu laikotarpiu kitų fermentinių sūrių mažmeninės kainos Vokietijoje ir Lenkijoje taip pat šiek tiek sumažėjo atitinkamai 1,56 proc. ir 0,41 proc., tačiau, palyginti su praėjusių metų III ketvirčiu, buvo šiek tiek didesnės (6 lentelė). 2019 m. 36 sav. (09 02–08) *Edam/Gouda* sūrių mažmeninės kainos Vilniuje išliko tokios pat kaip ir šių metų 23 sav. (06 03–09), tačiau, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu pernai, padidėjo 1,05 proc. (iki 7,73 EUR/kg). Prahoje ir Rygoje *Edam/Gouda* sūrių mažmeninės kainos 2019 m. 36 sav. buvo ženkliai didesnės nei 2019 m. 23 sav., atitinkamai didėjo 10,87 proc. ir 11,47 proc. (7 lentelė). Nors Budapešte, 2019 m. 36 sav., palyginti su 2019 m. 23 sav., *Edam/Gouda* sūrių mažmeninės kainos šiek tiek mažėjo (1,89 proc.), tačiau gerokai (18,86 proc.) didesnės nei 2018 m. 36 sav.

6 lentelė. Vidutinės kai kurių fermentinių sūrių kainos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse, EUR/kg

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	Lyginant 2019 m. II ir I ketvirčius	Lyginant 2019 m. II ir 2018 m. II ketvirčius
<i>Tilsit sūriai (mažmeninė kaina, su PVM)</i>							
Lietuva	7,23	7,43	7,69	7,68	7,67	-0,13	6,09
<i>Tilsit sūriai (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva	4,14	4,07	4,09	4,06	4,00	-1,48	-3,38
Latvija	3,79	3,69	3,72	3,86	3,74	-3,11	-1,32
<i>Fermentiniai sūriai (mažmeninės kainos, su PVM)</i>							
Latvija ¹	7,72	7,90	7,90	7,92	...	-	-
Lenkija ¹	4,73	4,88	4,88	4,90	4,88	-0,41	3,17
Vokietija (<i>Gouda sūris</i>)	4,42	4,61	4,65	4,50	4,43	-1,56	0,23

6 lentelės tęsinys

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	III ketvirtis	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	Lyginant 2019 m. II ir I ketvirčius	Lyginant 2019 m. II ir 2018 m. II ketvirčius
<i>Gouda sūriai (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva	3,50	3,43	3,41	3,49	3,44	-1,43	-1,71
Lenkija	2,99	3,11	3,09	3,04	3,05	0,33	2,01
Estija	2,86	3,06	3,05	2,97	2,98	0,34	4,20
Vidutinė ES	3,11	3,19	3,10	3,09	3,08	-0,32	-0,96

¹nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), AMI, Centrala statistikas parvalde, Główny Urząd Statystyczny

7 lentelė. Vidutinės mažmeninės *Edam/Gouda* sūrių kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 36 sav.–2019 m. 36 sav., EUR/kg

	2018		2019			Pokytis, proc.	
	36 sav. (09 03–09)	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 23 sav.	Lyginant 2019 m. 36 sav. su 2018 m. 36 sav.
Vilnius	7,65	7,67	7,73	7,73	7,73	0,00	1,05
Praha	7,67	7,37	6,31	6,53	7,24	10,87	-5,61
Budapeštas	5,25	5,62	6,50	6,36	6,24	-1,89	18,86
Ryga	...	6,97	6,76	6,19	6,90	11,47	-

... – nėra duomenų. Pastaba: maisto produktų mažmeninė kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

Tilsit sūrių vidutinė didmeninė gamintojų pardavimo kaina (be PVM) (toliau – didmeninė kaina) Lietuvos rinkoje šių metų III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, sumažėjo 1,48 proc. (iki 4,00 EUR/kg) ir buvo 3,38 proc. mažesnė nei 2018 m. III ketvirtį. Nagrinėjamu laikotarpiu, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, kaimyninėje Latvijoje *Tilsit* sūrių didmeninė kaina taip pat šiek tiek sumažėjo (0,41 proc., iki 4,88 EUR/kg). 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, kitų brandintų sūrių (*Gouda*) didmeninė kaina Lietuvoje sumažėjo 1,43 proc., nors Lenkijoje ir Estijoje *Gouda* sūrių didmeninės kainos šiek tiek didėjo (6 lentelė). Sūrių kainų svyravimui įtakos gali turėti skirtingas sūrių brandinimo laikas ir fasuotė.

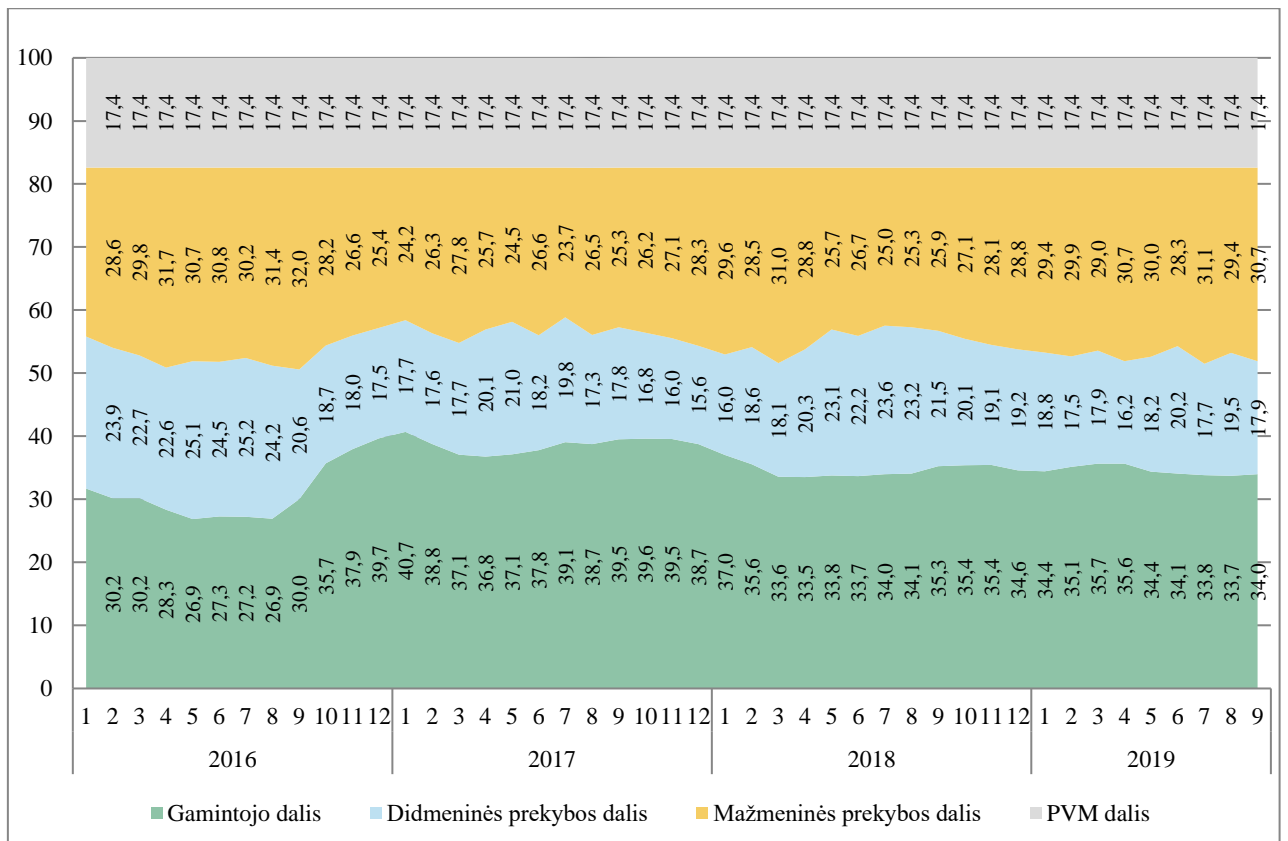
Kadangi nemaža dalis Lietuvoje pagamintų sūrių yra eksportuojama, todėl situacija pasaulinėje rinkoje vaidina svarbų vaidmenį sūrių kainoms. Per paskutinius du šių metų ketvirčius (II ir III) stebimas staigus trintų sūrių, sūrių miltelių, pelėsinų ir kitų nelydytų sūrių (PGPK 10.51.40.50.00) eksporto padidėjimas. ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ) duomenimis, 2019 m. III ketvirtį Lietuvos pieno perdirbimo įmonės eksportavo 6,43 tūkst. t minėtų sūrių – 43,47 proc. daugiau nei II ketvirtį ir 56,72 proc. daugiau nei 2018 m. III ketvirtį. Minėtų sūrių eksportas didėjo tiek į kitas ES valstybes, tiek į trečiąsias šalis, atitinkamai 33,93 proc. (iki 3,76 tūkst. t) ir 59,44 proc. (iki 2,67 tūkst.

t). Svarbu paminėti, kad 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, minėtų sūrių vidutinės pardavimo kainos (be PVM) į kitas ES valstybes ir į trečiąsias šalis sumažėjo, 6,10 proc. (iki 3,90 EUR/kg) ir 1,35 proc. (iki 4,32 EUR/kg).

EK duomenimis, ES sūrių eksportas į trečiąsias šalis 2019 m. sausio–rugpjūčio mėn., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu pernai, padidėjo 3,30 proc. Šis padidėjimas susijęs su išaugusiu sūrių eksportu į Kiniją, Kanadą ir JAV, į kurias ES sūrių eksportas išaugo, atitinkamai 22 proc., 13 proc. ir 11 proc. Tikimasi, kad sūrių paklausa Kinijoje ir toliau augs. Šių metų sausio–rugpjūčio mėn. Lietuvos sūrių eksportas į trečiąsias šalis išaugo 5,33 proc. (iki 7,87 tūkst. t). Daugiausia sūrių iš Lietuvos buvo eksportuota į JAV ir Pietų Korėją, atitinkamai 2,55 tūkst. t ir 0,36 tūkst. t. 2019 m. sausio–liepos mėn., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu pernai, 10,86 proc. (iki 25,55 tūkst. t) sumažėjo sūrių eksportas iš Lietuvos į kitas ES valstybes, o importas iš ES valstybių į Lietuvą didėjo 6,36 proc. (iki 9,53 tūkst. t). EK prognozuoja, kad 2020 ES sūrių eksportas į trečiąsias šalis toliau augs, tik lėtesniu tempu – apie 1,5 proc.

Dabartinė situacija dėl JAV taikomo 25 proc. maito ES eksportuojamiems žemės ūkio produktams jaudina Lietuvos pieno perdirbimo įmones, kurių pagaminti sūriai yra vienas iš pagrindinių eksportuojamų produktų į šią šalį. EK duomenimis, šių metų sausio–rugpjūčio mėn. Lietuva į JAV eksportavo 2,55 tūkst. t sūrių – 32,42 proc. nuo viso analizuojamu laikotarpiu Lietuvos į trečiąsias šalis eksportuoto sūrių kiekio. Bendrai ES šalys šių metų sausio–rugpjūčio mėn. į JAV eksportavo 16,14 proc. sūrių nuo viso minėtų gaminių eksporto į trečiąsias šalis. Dėl JAV maito įvedimo prekyba sūriais gali būti pristabdyta ne tik Lietuvoje, bet ir kitose itin daug sūrių į JAV eksportuojančiose šalyse, tokiose kaip Olandija, Vokietija, Prancūzija, Italija, Danija ir kt. Tikėtina, kad JAV maitas neigiamai paveiks sūrių kainas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse. ES pagaminti sūriai taps ne tokiais konkurencingais JAV rinkoje, dėl ko gali sumažėti jų eksportas į šią šalį, o kartu gali susidaryti sūrių perteklius ES.

2019 m. III ketvirtį *Tilsit* sūrių vidutinės mažmeninės kainos, neįtraukiant DPT privačių prekių ženklų ir akcinių kainų, struktūroje gamintojo dalis sudarė 33,84 proc., didmeninės prekybos dalis – 18,38 proc., o mažmeninės prekybos dalis – 30,38 proc. (7 pav.). Palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, gamintojo dalis sumažėjo 0,88 proc. punktu, didmeninės ir mažmeninės prekybos dalys padidėjo, atitinkamai 0,19 ir 0,69 proc. punktais. Apskaičiuojant pieno gamintojų dalį nebuvo atsižvelgta į gamybos metu susidariusių išrūgų kainą.

Pastaba: į mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekių ženklų ir akcinės kainos.

7 pav. Tilsit sūrių vidutinės mažmeninės kainos struktūra 2016–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

IŠVADOS

- 2019 m. III ketvirtį Lietuvoje vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų buvo vos 0,25 proc. didesnė nei 2018 m. III ketvirtį, bet dėl sezoniškumo ji buvo 5,35 proc. mažesnė nei 2019 m. II ketvirtį. Dėl sezoniškumo šių metų III ketvirtį beveik visose ES valstybėse žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos buvo mažesnės nei 2019 m. II ketvirtį, tačiau Lietuvoje jos buvo mažiausios. Tikėtina, kad dėl sezoniškumo artimiausiu metu žalio pieno supirkimo kainos Lietuvoje turėtų padidėti. Tačiau susiklosčiusi neaiški padėtis pasaulinėje pieno rinkoje (JAV muitai ES žemės ūkio produktams, „Brexit“ baigties neapibrėžtumas, pasaulio ekonomikos lėtėjimas ir kt.) gali daryti neigiamą įtaką žalio pieno supirkimo kainoms.

- 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, didėjo sviesto (+0,47 proc.) mažmeninė kaina, o geriamojo pieno ir *Tilsit* sūrių kainos mažėjo (atitinkamai -2,35 proc. ir -0,13 proc.). Lenkijoje ir Vokietijoje, priešingai nei Lietuvoje, mažmeninės sviesto kainos mažėjo ketvirtą ketvirtį iš eilės. Lietuvoje mažmeninės sviesto kainos analizuojamą ketvirtį taip pat buvo ženkliai (net 11,59 proc.) didesnės nei 2018 m. III ketvirtį, nors Lenkijoje ir Vokietijoje jos sumažėjo atitinkamai 14,51 ir 27,06 proc. Dėl išaugusios pasaulinės sviesto paklausos 2018 m. sviesto kainų augimui buvo susidariusios palankios sąlygos, tačiau šiuo metu sviesto kainoms pasaulinėje rinkoje pasiekus gana žemą lygį yra sudėtinga paaikškinti tokią besilaikančią aukštą sviesto kainų lygį mažmeninėje rinkoje. Vidutinė didmeninė sviesto kaina Lietuvos rinkoje 2019 m. III ketvirtį, palyginti su 2019 m. II ketvirčiu, sumažėjo. Tam įtakos galėjo turėti dideli pieno perdirbimo įmonių sandėliuose laikomi sviesto atsargų likučiai ir sumažėjusios sviesto kainos pasaulinėje rinkoje. Šių metų II ketvirtį netikėtai pakilus geriamojo pieno kainoms, III ketvirtį jos stabilizavosi, tačiau išsilaikė aukštesnės, nei įprastai ir nekinta nuo 2019 m. 18 sav. Analizuojamu laikotarpiu *Tilsit* sūrių kainų kitimas buvo nežymus. Artimiausiu metu mažmeninės ir didmeninės pieno gaminių kainos dėl situacijos pasaulinėse rinkose turėtų išlikti stabilios su nedidele mažėjimo tendencija.

ŠALTINIAI

1. <https://www.globaldairytrade.info/>
2. <https://www.ami-informiert.de/ami-maerkte>
3. <https://www.clal.it/en/>
4. https://ec.europa.eu/agriculture/market-observatory/milk/latest-statistics/prices-margins_en
5. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-3335_lt.htm
6. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/short-term-outlook-summer-2019_en.pdf

7. <http://www.milkprices.nl/>
 8. <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>
-